

SZITKOZÓDUNK, DE SZEMÜNKBŐL KÖNNYEK HULLANAK

VEGEL LÁSZLO

Jasmina türelmetlenül járt-kelt a szobában. Többször kitekintett az ablakon, majd az órájára nézett. Aztán leült a sarokban egy szép nagy karosszékre, és gondterhelten átkarolta térdét. Figyelmesen vizsgáltam fehér csipkeharisnyáját. Mindannyian hallgattunk, lusták voltunk még beszélni is. Jasmina harisnyájának csipkéivel játszadozott, bőrét simogatta. Ahogy előrehajolt, vonalai, sima, ápolt bőre kedvező megvilágítást kaptak, de valami ijesztő tehetetlenséget is sugalltak. Ujjai idegesen matattak a lábszárán, és ebben a játékban volt valami céltalanság, mintha egy kisgyereket hagynának ott egy hatalmas villában, és azt mondanák neki, hogy játsszon csak kedvére. Ebben a pillanatban Jasmina felugrott, és lemezeket vett elő. „Jaj istenem, mi van velem, valóban nem tudom, mi van velem”, hadarta, „az öregem tegnap hozta őket Párizsból, egész éjszaka hallgattam őket, de már unalmasak, igen, unalmasak, talán ezért felejtettem el...” Kapkodni kezdett a szobában, a fiókokban turkált, majd a homlokára csapott, és kiszaladt a másik szobába. Néhány pillanat múlva újra megjelent, kezében a lemezekkel. „Meg kell hogy hallgassátok, biztosan érdekesek lesznek”, hadarta, és a lemezjátszóhoz lépett. Feltett egyet, felerősítette a hangot, a többit pedig letette a szőnyegre. „Nézzétek át, válasszatok”, mondta, és újra a fotelhez lépett. „Jaj istenem, nem jön ma senki, meglátjátok, nem fog jönni senki”, mondta, és leült a fotel melletti vánkosra. Néhányan a lemezeket forgatták kezükben, és kommentáltak a számokat. „Ezt tegyük fel, ezt tegyük fel, ez fanti”, kiabált az egyik lány. „Csupa új dolog”, lelkesedett Miki, és tánclépésekkel végigszökdécselt a szobán.

Úgy kezdődött ez az este is, mint a többi. Még álmomban sem gondoltam arra, hogy más irányt vesz majd. Közömbös arccal szétnéztem a szobában, nyugodtan a jelenlevők arcába néztem, és kitekintettem az ablakon. Megnyugodva pillantottam a nagy zöld pázsitra, a csövekből magasra szökkent a víz, a szökökutak egész rendszere gondoskodott a pázsit gondtalan életéről, a füvek szomjasan itták a magasból lecsapódó vizet, és a vízcsöppek karcsú ívben hullottak a földre, megnyugtató lejtésükkel békét és nyugalmat zsongtak. A pázsit távoli sarkán egy öreg tűnt fel, megigazította kék micisapkáját, szembenézett a lenyugvó nappal, aztán közömbösen, nemtörődöm lépésekkel az egyik hosszú gumicső felé tartott, valamit piszmogott vele, lábával belerúgott, majd forgolódni kezdett, felemelt egy egészen vékony gumicsövet,

magasra lendült a víz sugara, egy rózsatölcsért emelt fel a fűről, és az útmenti rózsalugas felé lépkedett, a víz repült fel az égbe, majd az öreg hirtelen megfeszítette a karját, a rózsatölcsért messze eltartva magától, a lugas felé irányította a víz sugarát. A folyóróza zöld levelei megrázkódtak, megremegetek, a rózsák virulni kezdtek az újjászületett lombok mélyzöld tűzében. Az öreg egyre jobban közeledett a bejárat felé, az ablakon friss ózonillat áradt be, és én csak meresztgettem a szemem, néztem ezt a vonzó képet, a tiszta betonutat, melyet a lugas fon be, és arra gondoltam: istenem, van-e szebb dolog a világon, mint egyszer gondtalanul végigmenni ezen az úton, és bölcsen élvezni az utolsó sugarakat, villanásokat, nyugalomra intő sziporkázásokat.

Lesütöttem a szemem, és újra a többiek felé fordítottam a tekintetem. Jasmina felállt, kihajolt az ablakon, felénk fordult, elnevette magát, és türelmetlenül mondani kezdte: „Én most megyek a fürdőszobába. Igazán nem várhatok tovább. Ha valaki csönget, nyissatok neki ajtót.” Miki türelmetlenül legyintett. „Tudjuk, nagyon jól tudjuk. Mindig mi nyitunk ajtót, amikor te a fürdőszobában vagy. Nem kell ezt mindig hajtogatni, esküszöm, már vagy százszor hallottam.” Jasmina azonban nem hallhatta ezeket a szavakat, mert kirohant a fürdőszobába, amikor Miki az első mondata közepénél tartott, úgyhogy Miki inkább magának mondta, önmaga szórakoztatására, mint aki emlékeket akar felidézni, de hát istenem, nincs jobb emléke, és ezért megelégszik azzal is, ami van, és mondja a magáét, hogy mindenáron hangozzon a társaságba. De senki sem válaszolt neki, egy lány és egy fiú felállt, és táncolni kezdtek, de lassan, minden második ütemre, s ezt már igazán unalmas volt nézni, felálltam, és az ablakhoz léptem. Így már többet láttam a pázsitnál, láttam a nagy vaskaput is, a villa köré emelt kovácsolt vaskerítést, a kis teret, a trafikot, ahol Jasmina minden reggel megvásárolja a képes újságokat, beláttam a főutcára, ahol ilyenkor a legnagyobb a tolongás, hisz zárni készülnek az üzletek, az emberek meg akarják venni az utolsó negyedórán mindazt, amit egész nap elfelejtettek. Így messziről élveztem a néma tolakodást, ami éppen így, némaságában nevetséges és szokatlan, amikor a téren a trafik mellett felbukkant Angel kocsija. Mindig élvezettel néztem, hogy vezet. Lassan, szépen, angyali türelemmel került meg a trafikot, vigyázott minden mozdulatra, minden ívre. Az biztos, hogy izlése kell ilyen nagy kocsit vezetni, és Angelnak valóban a legjobb izlése volt, amikor vezetett. Ez az, amit az emberek csak nagy ritkán tudnak elsajátítani, vezethet valaki évekig Mercedest is, de hiába, látszik, hogy a bocsorból ugrott a kormánykerék mellé, hiába no, oly ügyetlenül fordul jobbra vagy balra, hogy az ember szégyenében elfordítja a fejét. Amikor Angel kilépett a kocsiból, meglepődve vettem észre, hogy egyedül jött, Mirjana nélkül. Pedig tegnap este megesküdött, hogy mára visszaszerzi Mirjanát, élve vagy halva, de visszaszerzi. Kutatva pillantottam a szemébe, mert nem értettem, miért erőszakoskodik annyira, hisz tulajdonképpen ő hagyta ott Mirjanát, emlékszem, Mirjana sírt, panaszkodott mindenkinek, azt mondta, hogy öngyilkos lesz, hogy Angel nélkül nem ér semmit az élete, és görcsösen ragaszkodott Angelhoz, még akkor is, ha tudta, hogy Angel életében ő csak egy kis epizód lehet, még akkor is, ha tudta, hogy Angel rengeteg lánnyal szórakozik, ugyanolyan hideg technikával, mint vele. „Nem értem”, mondtam An-

gelnek, „eddig nem ragaszkodtál hozzá, és tulajdonképpen te zavartad el, miért akarod most visszaszerezni”, mondtam és letettem az üres poharat az asztalra. Angel intett a pincérnek. „Mirjana vörös lett”, mondta, és keserűen felnevetett. „Nem értem”, mondtam megütközve. „Hát ide figyelj”, mondta Angel ingerlékenyen, „úgy kezdődött, hogy Mirjana egy szép napon a Beatlesek és Rolling Stones, és holmi hippyk, manekenek mellé kirakta Marx és Lenin nagy fényképeit is. Így kezdődött. Aztán egy szép napon kijelentette, hogy őt érdekli a politika, és elkezdett célozgatni arra, hogy én egy egyszerű burzsuj vagyok. Ez még semmi. Gondoltam: lány, beszéljen, amit akar. Egyszer csak kijelentette, hogy el akar válni tőlem. Eleinte nem akartam hinni a fülemnek. Megkérdeztem, hogy miért. Azt mondta, talált egy fiút, akinek az apja munkás, és akivel egy véleményen van. Akkor elzavartam. A buta liba, azt még nem tudja, hogy a politika egészen más, nem munkás meg ilyesmi. De azóta nem hagy nyugton az egész ügy. Vissza kell, hogy kényszerítsem hozzá, hogy tanulja meg, milyen a valóság. Ha már politizálni akar, ám legyen.” Angel egy hirtelen kézmozdulattal felemelte a poharat. „Éppen neki hallgatnia kellene”, morogta maga elé. Angel kilépett a kocsiból, és néhány ugrással az ajtó mellett termett. Csöngetett. A csöngő felberregett, hosszan, visítóan. Így csak az az ember szokott csöngetni, aki ideges, állapotottam meg magamban, vagy pedig az, aki nagyon siet valahová. Miki felugrott. „Végre jött valaki. Eggyel több, aki segít Jasminának válogatni a ruhák között”, mondta kajánul, és az ajtó felé lépett. „Angel jött”, mondtam neki csöndesen, és újra kitekintettem az utcára. Angel nyugtalanul sétálgatott le-föl, s türelmetlenül tekingetett a villa felé. Láttam, amint Miki végigrohan a betonon, kinyitja az ajtót, és lelkendezve üdvözli Angelt. Angel azonban csak felszínesen pillantott rá, és gyorsan a ház felé tartott. Miki rohant utána, és valamit magyarázott neki, de Angel nem fordult meg, nem lassította lépéseit. Különben Angel és Miki nagyon jó barátok voltak. Ha Miki feszíteni akart egy nő előtt, akkor Angel gyakran kölcsönadta neki a kocsiját. Másnak ezt sohasem tette meg. Egyszer pedig saját költségén elvitte a tengerpartra, hogy jól mulassanak. „Miért tetted ezt, hisz van neki is pénze”, mondta Angelnak Jasmina. Angel csak nevetett. „Unalmas lenne Miki nélkül”, mondta röviden, és más témára tért át. Mielőtt beléptek volna, újságot vettem a kezembe, és úgy tettem, mintha nagyban olvasnék valamit. De csak Angelt lestem. Ösztöneim azt diktálták, hogy valami nincs rendben vele, és ez egészen lehetetlen eset nála. Angel most már meglepően nyugodt volt, kutatva nézett szét a szobában, de szeme most már újra nyugodtan vizsgálgatta a jelenlevőket. Mégiscsak nagyszerű gyerek, állapotottam meg magamban, stramm gyerek, mert hideg maradt, nem árulta el magát. Felé pillantottam, megérezte tekintetem, egy kicsit megzavarodott, ám ezt csak én vehettem észre, mert felém tartott, mintha mondani akarna valamit, de aztán megállt a szomszédos fotel mellett, és közömbösen leült. Erre az egyik lány odarohant mellé, megfogta a kezét, és elkezdett neki mesélni Jasmina új lemezeiről. „A legújabb számok, minden itt van, ami hit Londonban, Párizsban, Rómában, Jasmina apja csodagyerek, mindent elhozott, a legújabb számok itt vannak, Jasmina igazán büszke lehet az apjára, nagyszerű gyerek, a legújabb számok itt vannak, minden itt van”, hajtogatta makacsul. Angel mosolygott rá, végül elnevette magát: „Még

mindig mini?”, kérdezte tőle nevetve. „Jaj, miért nem láttál tegnap, maxiban voltam, mindenki nézett, mondom, nagyszerű volt, kár, hogy nem láttál.” Ekkor Jasmina futott be, egy hosszú fodros ruhában, és sétálgatni kezdett. „Mondjátok meg, jó lesz így, igazán jó lesz, de őszintén mondjátok meg.” Mindannyian hajtogattuk, hogy nagyon jó lesz, de nem használt semmit, Jasmina a tükör elé lépett, igazgatott valamit a ruháján, majd elkedvetlenedve kijelentette, hogy mégsem lesz jó, megy, és másik ruhát vesz fel. Miki csapkodni kezdte kezével a térdét, és egyre csak hajtogatta: „Kész divatrevü, valóságos divatrevü, most aztán várhatunk rá reggelig.” De nem segített semmit. Jasmina ebben az egyben nem enged. Emlékszem, már vagy öt hónapja annak, hogy egyszer kora délelőtt az autóbuszállomásonál találkoztam vele. Amikor meglátott, nagyon megörült, és rögtön mesélni kezdte, hogy tegnap este a fővárosban nem volt semmiféle dancig-klubban, semmiféle divatos helyen, hanem egy tüntetésen vett részt. „Szenzációs volt”, mondta nagy hévvel. „Az egész gárda olyan modernül volt felöltözve, hogy nem akartam hinni a szememnek. Nagy feliratokat vittünk, fényképeket, a szervezők adtak virágot is, és mi azzal integettünk a fotóriportereknek.” Ekkor hirtelen észbe kapott. „Jaj”, mondta, „a mai újságban benne van az egész”, és a trafik felé indult. Megfogtam a karját: „De mondd már, mi az istenért tüntettetek?” Jasmina csodálkozva pillantott rám. Elnevette magát. „Vietnamért, vagy a békéért, nem is tudom már. Tudom, hogy ilyesvalamiért. Majd mindjárt elolvassuk az újságban. Lehet, hogy az én képem is megjelenik, engem is fényképeztek”, mondta, és kirántotta a kezét a kezemből. Elindult a kiosk felé. Aztán hirtelen megfordult, és átkarolt. „Ha láttad volna, milyen szenzációsan voltam felöltözve, tudod, láncsal és több övvel, ami most nagyon divatos. Az egészet ott hagytam a rokonomnál, hogy ne cipeljem magammal, de lehet, hogy benne leszek az újságban”, mondta, és húzni kezdett. A kiosknál megvette a Politikát, a Borbát és a Novostit. Idegesen lapozgatta az újságokat, meg-megállt egy-egy képnél, de aztán lehangoltan kijelentette: „Semmi.” Fogta, és a szemétkosárba dobta őket. „Pedig kár”, mondta, és átkarolt. „Kár, hogy nem láttad.” Ekkor azonban újra felberregett a csengő, és Jasmina kirohant a másik szobából. Kipillantottam, és láttam, hogy a lugas alatt Aszódi Béla lépked, és valamit izgatottan magyaráz Jasminának. Jasmina szorgalmasan bólogatott. Beléptek a szobába. Aszódi lelkendezve üdvözölt bennünket. „Szenzációs dolog! Nagyszerű, hogy együtt vagytok, kitűnő.” „Régen láttunk”, mondta Miki. Aszódi elkezdett magyarázkodni: „Hagyd a fenébe, egészen tönkretesznek. A főszerkesztőm állandóan zavar, most menj ebbe az ifjúsági aktívába, most abba az ifjúsági aktívába, persze az értekezleteket sehol sem tartják meg, mert nem jönnek össze, a fiatalok tánca mennek meg a korzóra, akkor összeülök néhány ifjúsági vezetővel, dicsérjük a szocializmust, megoldásokat keresünk, hogy hogyan gyűjtsük össze a fiatalokat, és így elműlik egy nap. Aztán megírom, leadom az anyagot, és kezdődik az egész előlről. Már nem is kellene kimenni, tudok mindent fejből”, magyarázott Aszódi. „Hát akkor ird meg az egészet fejből”, mondta Miki. Aszódi elfintorította az arcát. „Persze, a nevek változnak”, mondta, „és ez az egyetlen, ami kikényszerít. Egészen tönkremegyek a nagy hajkurászásban, az embernek elmegy a kedve mindentől”, folytatta, és az arca elkomorodott. Tanácstalanul nézett ránk. Miki a vállát vonogatta, és

új lemezt tett fel. „Hanem ide figyeljeteK”, kezdte Aszódi újra, de már senki sem figyelt nagyon rá. „El kellene intézнем egy sürgős feladatot. Ha barátok vagytok, akkor segítetek. A főszerkesztóm délben magához hívatott, és azt mondta, ankétot kell csinálnom a fiatalokkal a vallásról. Azt mondják a politikusok, hogy ez most nagyon fontos kérdés.” Elhallgatott. Tanácstalanul maga elé nézett, aztán lehalkította a lemezzajszót. „Tudom, hogy ez nem nagyon érdekel benneteket”, folytatta, „de mégis, illene, hogy segítsetek, barátok vagyunk talán még mindig. Én egyszerűen megkérdeznék benneteket, hogy mi a ti véleményetek, és akkor nem kellene szaladgálnom az utcán. Éjszaka gyorsan megírnám az egészet, holnap leadnám a főszerkesztőnek, és minden rendben van. Szóval rendben van?” Senki sem válaszolt. Néhányan felálltak, és a halk zene mellett táncolni kezdtek. „No jó, akkor kezdjük”, mondta, és a zsebéből egy noteszt vett elő. Jasminához akart először lépni, de akkor megint megszólalt a csengő. Jasmina intett neki, hogy várjon, és kirohant. Aszódi szétnézett, és ahhoz a lányhoz lépett, aki az imént Angelnak magyarázott a lemezekről. „Mondd meg nekem, hogy mi a véleményed a vallásról.” A lány elnevette magát, és zavartan Aszódira nézett. A vállát vonogatta. „Ide figyelj”, mondta Aszódi, „azt írom majd, hogy elítéled a vallást, mert népbuító és még néhány ilyen dolgot. Rendben van?” A lány bólintott, és nevetgélt. „Aztán itt a második kérdés”, folytatta Aszódi, „mondd meg nekem, hogy mit gondolsz arról a tényről, hogy egyre több fiatal jár templomba.” A lány hirtelen elkomolyodott. „Egyre több fiatal jár a templomba?”, kérdezte csodálkozó arckifejezéssel. „Egyre több”, válaszolta Aszódi sürgető kézmozdulattal, „de ez most nem fontos.” A lány zavartan körülnézett. „Jó”, válaszolta Aszódi, „azt fogom mondani, hogy véleményed szerint ezek eltévedtek az életben stb.”, mondta, és alig fejezte be a mondatot, belépett Jasmina egy ismeretlen fiúval és Mirjanával. Rögtön Mirjana arcát kezdtem kutatni. Szép volt, tüntetően szép. Szétnézett, köszönt, aztán a fiú felé fordult. „Ő a fiúm”, mondta könnyedén. „Vele szórakozom. Miodrag a neve.” A fiú feszélyezetten körülnézett, és zavartan elmosolyodott. Lopva Angelra pillantottam. Közömbösséget színélve hátravetette magát a fotelben, és üresen bámult a levegőbe. „Nagyszerű, hogy itt vagy”, örült meg Aszódi. „Nagyszerű. Lenne hozzád egy kérdésem. Ankétot csinálók a lapnak. De várjál egy kicsit, előbb Jasminával. Figyelj addig.” Mirjana megfogta a fiú kezét, és a kaucshoz mentek. „Szóval, Jasmina, az első kérdés így hangzana: mi a véleményed a vallásról?” Jasmina elnevette magát. „Tudod, Béla, hogy engem az ilyesmi nem érdekel.” Aszódi dühösen pillantott rá. „Nem ez a fontos, hanem az, hogy mondjál valamit az újságnak.” Jasmina igazgatni kezdte a haját. „Fogalmazd meg te, én nem tudom”, mondta. Aszódi bólintott. „S mi a véleményed arról, hogy egyre több fiatal jár templomba?” Jasmina elnevette magát. „Hagyd már ezeket a kérdéseket. Írjál, amit akarsz.” Aszódi széttárta a kezét. „Rendben van, majd kitalálok valamit”, mondta, és szétnézett a szobában. „S miért kell kitalálni valamit?”, hallottam ekkor Mirjana hangját. Ránéztem. Aszódi idegesen felé pillantott. „Azért, mert ezt nem írhatom meg”, mondta, és szembenézett vele. Mirjana hátravetette a fejét, haja szabadon hullott a vállára, egy kicsit felkócolódott, és türelmetlenebb színt kölcsönzött arckifejezésének. „Szégyen”, mondta, „ti újságírók csak hazudni tudtok.” Aszódi néhány ideges lépéssel megközelítette Mirjanát. „Ehhez

neked semmi közöd” mondta, és egészen közel ment hozzá. „Szégyen, ahogyan dolgozol, szégyen. Mindenfélét kitalálsz, és azt írod meg. Miért nem írod meg pontosan azt, amit Jasmina mondott?” Aszódi ki-egyeneseedett, és zavartan szétnézett: „Azért, mert az, amit mondott, nem érdekel senkit, de senkit. Különben is én nagyon jól tudom, hogy mit kell megírnom. Ám legyen: mi a véleményed neked a vallásról?”, mondta cinikusan. „Mondd meg te.” „Tudod, hogy én marxista vagyok”, mondta Mirjana feszélyezetten. Aszódi erre elnevette magát. Hangosan. Lenézően. Türelmetlenül. „No ilyet sem hallottam még, hogy egy szép lány marxista legyen. Azoknak okosabb dolguk van, azok marxista férjet keresnek, hogy minél több pénzhez jussanak.” Mirjana türelmetlenül méregette Aszódit. Látszott rajta, hogy legszívesebben nekiugrana. De túrtóztette magát, térdére szorította tenyerét. „S különben is, párttag sem vagy”, folytatta Aszódi nevetve. „Nem hát”, mondta Mirjana idegesen, „marxista vagyok, de te és én nem lehetünk ugyanannak a pártnak a tagjai”, mondta folytottan. „Ezt nagyon jól tudod. És ezért gúnyolódsz velem.” „No jó”, folytatta Aszódi csendesebben, és elmosolyodott, „aztán itt van a második kérdés: mi a véleményed arról a tényről, hogy egyre több fiatal jár templomba?” Mirjana lehajtotta a fejét. Látszott rajta, hogy magában keresi a szavakat, látszott rajta, hogy pontosan tudja, mit akar mondani, de sehogy sem tudja kifejezni magát. Aszódi türelmetlenül ránézett. Zsebre tette kis keskeny, hosszúkás, bőrfedeles noteszát. „Talán csak nem akarsz tanulmányt írni?”, kérdezte cinikusan. „Sietni kellene, ezt egy marxista kapásból megválaszolná, ugyebár? Mindjárt itt lesz a fotóriporter, és te egy szót sem tudsz kinyögni.” Mirjana felnézett rá, hidegen, tisztán. Az egyik lány lábujjhegyen a lemezjátszóhoz lépett, és egy misztikus számot tett fel. Mirjana néhány percig vizsgálta Aszódi arcát, Aszódi pedig türelmetlenül forgatta a fejét jobbra-balra. „Azt hiszem, ezért a tényért neked is szégyellned kell magad”, mondta Mirjana, és körül- nézett a szobában. „Azért mennek templomba, mert mindenből kiáb- rándultak, de nem akarnak kiabrándultak lenni. Aki becsületesen gondolkodik, de nem eléggé optimista és erős, az végül is a templóban köt ki”, folytatta Mirjana csendesen, aztán hirtelen hátravetette ma- gát a kaucson, mintha valami olyant mondott volna ki, amit nem akart, mintha meg akart volna szabadulni attól a levegőtől, ami már összesűrűsödött körülötte, mint a mérges gáz egy szélvédett sarokban. Teste kilendült előző tartásából, dereka a kaucshoz tapadt, és mere- ven tartotta magát abban a helyzetben. Aszódi le-fől sétált a szobában, kereste a választ. „Nem értelek, Mirjana, miért kiabálsz rám, és egyál- talán miért vagy ennyire dühös”, mondta elgondolkodva. „Hisz neked jól megy a sorod, mindened megvan, semmid sem hiányzik, jól élsz...”, folytatta Aszódi, és megakadt. „Mindenesetre nem kerül be a lapba az, amit mondtál. Én nem akarok semmiféle kockázatot, én azt aka- rom, hogy minden simán menjen. Én nem akarom, hogy nekem fő- jön a fejem”, hadarta idegesen. „Tudom, tudom, hogy min gondol- kods. Könnyű ezt gondolnod, mert szabad vagy, nem dolgozol sehol. De ha majd egyszer befognak, akkor meglátod a világ másik oldalát is.” Idegesen elnevette magát. „Akkor majd megdolgoznak téged is, és te befogod a szád. Majd csöndben leszel, meg sem mukkansz, egyet- lenegy gondod az lesz, hogy ne csinálj problémát. Így van ez.” Emlék- szel, Aszódi”, fordultam hirtelen feléje, „amikor tavaly találkoztunk

a tengerparton”, mondtam. Lesütötte a szemét. „Emlékszel, hogy arról panaszkodtál, hogy nincs témád. Szídtad a turizmust, és panaszkodtál, hogy nincs témád.” „Emlékszem”, mondta Aszódi, még csendesen. „És akkor én ajánlottam egy riport-témát”, mondtam neki fojtottan. „Azt mondtam, menjünk fel a legelegánsabb teraszra, és kérdezzük meg, hogy abban a gyönyörű, fényűző világban hány munkás ül a kellemes nyári éjszakában. Emlékszel?”, kérdeztem. Aszódi nem válaszolt. A sarokba vonult, és némán leült az egyik fotelbe. „Azt mondtad, hogy felesleges, mert ezt úgysem írhatod meg. Nem akarsz magadnak komplikációkat, mert a munkások nem mehetnek a tengerpartra.” Egy kis szünetet tartottam. „Aztán elváltunk, és gondolkodtam rólad. Kiábrándultam belőled. Mert voltál te másmilyen is. S most csinálod ezeket a cirkuszokat a vallással. Tudod-e, hogy egyre mélyebbre süllyedsz, ha lenne isten, az sem segítene rajtad. Tudod-e, hogy szőröstől-bőröstől eladtad magadat?” Miki felnevetett. „Milyen érdekes, Aszódi eladta magát. Egészen jó slágert lehetne írni erről”, folytatta nevetgélve. „S egészen olcsón adta el magát, ha jól tudom”, szólalt meg ekkor Angel, csöndben, de mély iróniával és megvetéssel a hangjában. Aszódi felállt, és megzavarodva körülnézett. „Tehát mindannyian ellenem vagytok”, mondta sápadtan. „Rendben van, majd meglátjuk. Egyszer ti is kiviszitek a bőrötöket a vásárra. Mert az ember végül is mindig eladja magát. Ezt én mondom, emlékezzetek rám”, mondta, és felemelkedett. Ebben a pillanatban újra megszólalt a csengő. „Biztosan a fotoriporter jött”, kapott a fejéhez Aszódi, és automatikusan lapozgatni kezdett noteszában. Jasmina kiszaladt, és egy perc múlva megérkezett egy fiúval, aki gyorsan Aszódihoz lépett. „Ide figyelj, gyorsan rendezzük meg azt a pár fotoszt, mert nekem rohanom kell. A főszerkesztő azt mondta, hogy fényképeznem kell a tüntetőket.” „Szóval mégis utazol”, mondta neki Aszódi, és Jasmina felé pillantott. „Hát hol élsz te”, nevetgélt a fotoriporter, „hát nem tudod, hogy már itt is vannak tüntetők? A főszerkesztő azt mondta, hogy nem írunk az eseményekről, de azért engem elküldött, hogy fényképezzek, minden eshetőségre. Te nem is tudod, hogy a főszerkesztő mennyire tönkrement. Folyton eszi magát: írjon, ne írjon a helyi tüntetésekről. Tudod, most nem veheti át a TANJUGot, önállóan kellene határoznia. Ideges, mindenkit kidob a szobából. A titkárnó meséli, hogy hosszú töprengés után a telefonért nyúlt, s megkérdezte a politikusokat. És tudod, azok mit válaszoltak neki?”, folytatta a fotoriporter egyre hangosabban hahotázva. „Azt mondták neki, hogy döntsön ő, ő a főszerkesztő. Vért izzad egész nap. Szid mindenkit, egészen tönkrement. Aztán hivatott engem, és azt mondta, menjek fényképezni. Én persze rögtön beleegyeztem, hisz mindig mondtam, a tüntetőket és a filmszínésznőket lehet a legszebben fényképezni. Szóval rohanok. De mi is legyen azzal a vallásos képpel?”, kérdezte gyorsan. Aszódi hirtelen Jasminára nézett. „Jasmina, van rövidebb szoknyád?” Jasmina bólintott, hogy van. „Akkor rendben. Húzzál minél rövidebbet”, mondta Aszódi. A fotoriporter csapkodni kezdett a tenyerével. „Nagyszerű, nagyszerű, csak egészen rövid szoknya. Azt írjuk címnek: AZ IFJÚSÁG A VALLÁS ELLEN. A lábukat abszolút kiemeljük.” Néhány perc múlva Jasmina már készen is volt. „Nagyszerű, nagyszerű”, mondta a fotoriporter. „Mehetne az első oldalra is. Csak még egy kicsit rövidebb lenne a szoknya.” Szétnézett. „Legjobb lenne kinn a lugasban”, mondta,

és gyors léptekkel elindult kifelé. Aszódi lehajtotta a fejét, és utána lépett. Jasmina még egyszer a tükörhöz szaladt, és egy pár pillanat múlva követte őket.

Amikor kimentek, mindannyian megkönnyebbülve néztünk össze. Valaki újra feltett valami divatos lemezt, és ketten újra táncolni kezdtek. Mirjana valamit magyarázott a fiújának. Biztosan rólunk beszél, állapítottam meg magamban. Bemutat neki bennünket, fűztem tovább a gondolataimat. Kihúztam magam a fotelben, és mélyet sóhajtottam, mint aki nagyon fáradt. Éreztem, hogy elgémberedtek a tagjaim, de nem volt kedvem felállni. A fejemben volt, hogy mondok valamit Aszódiról, de nem tudtam megfogalmazni a gondolataimat. Csak tátogtam, és vártam, hogy valaki megszólaljon. Mondjon valami szokásos mondatot, valami olcsó közhelyet valamelyik énekesről. S Miki, mintha megérezte volna, hogy mit gondolok, megszólalt: „Jó lenne elmenni valami vad táncra”, mondta, és magasra emelte a kezét. „Ennyi duma után kedvem lenne kitáncolni magam.” Aztán elfintorította az arcát. „Nem bírom a komoly dumákat”, mondta, és meglepődötten szétnézett. „Igen, menjünk táncolni, menjünk táncolni”, mondták többen is kórusban. „Csak hová?”, kapta fel a fejét az egyik lány. „Valamelyik szabadtéri helyre, ahová jó társaság jár”, jelentette ki Miki. „Miért nem akarsz komoly dolgokról beszélni?”, szegezte Mikinek a kérdést ebben a pillanatban Mirjana. „Hogyan lehet egy Aszódi után egyáltalán a táncról beszélni?”, kérdezte izgatottan. „Az embernek összecusklík a térde tánc közben, ha Aszódira gondol”, mondta Mirjana komolyan. „Hagyjuk ezt”, mondta a szőke lány fintorogva. „beszéljünk inkább másról”, folytatta. „Igen”, tette hozzá Miki, „mindannyiunk érdekében beszéljünk inkább másról.” Mirjana végignézett rajtunk. „Miért beszéljünk éppen másról? Ebben a társaságban mindig másról beszélnek. Az ember megundorodik az egészről. Hát nem veszitek észre, hogy mi történik a világban, vagy éppen itt a szomszédban? Ti itt unatkoztok, nyújtózkodtok, és szüntelenül másról akartok beszélni. Nem, ezt nem lehet. Vannak dolgok, amiket az ember nem kerülhet ki, ha egy kicsit is becsületes. Tudjátok-e, hogy mi történik? Hallgatjátok-e a rádiót, hallgattok-e valami komolyat, vagy csak mindig azt a zenét? Uramisten, kiknek is magyarázom, kiknek is magyarázok. Mondd, Miki, mit nézel olyan megütközve rám? Miért húzod el úgy a szád, mint egy bakfis?”, mondta, és tehetetlenül szétnézett maga körül. Aztán az órájára pillantott, és a rádióhoz ugrott. Bekapcsolta. Éppen hírek voltak.

BEMONDÓ I.: Az ifjúság követelte a vasárnap esti incidens kivizsgálását, azt, hogy ki lövöldözött, és ki adott parancsot erre. Követelték továbbá, hogy a Szövetségi Szkupstina haladéktalanul oldja meg a fiatalok elhelyezkedésének problémáit.

BEMONDÓ II.: A belgrádi dolgozók nyugalomra intik az egyetemi hallgatókat. A vasárnap esti és a hélfő reggeli egyetemista tüntetések után több belgrádi vállalat dolgozói gyűlést tartottak, és megtárgyalták az eseményeket. A gyűlés után nyílt levelet intéztek a város egyetemistáihoz. Nyugalomra és türelemre intik őket, közlik velük, hogy jól ismerik problémáikat, de azt is tudják, hogy gondjaik orvoslását...

Ebben a pillanatban Angel felugrott, és idegesen elcsavarta a rádiót. Türelmetlenül Mirjanára pillantott. Egy darabig nézte, aztán fojtott hangon megszólalt: „Ide figyelj, Mirjana, ne akard te, éppen te, a forradalmárt megjátszani.” Csönd keletkezett a szobában. Mindenki kényelmetlenül feszengett. „Hát persze”, mondta Milki, „nem kell a forradalmárt megjátszani, nézze mindenki a maga dolgát”. Bekapcsolta a lemezjátszót. „Inkább táncoljunk”, mondta. Az egyik lány Angelhoz lépett, és kérte, hogy táncoljon vele. Angel azonban meg sem mozdult. Idegesen felemelte a kezét, és intett, hogy nem akar táncolni. „Ha te nem lennél burzsujféle”, vetette oda Mirjanának, „akkor nem üldögnél itt, ebben a burzsuj lakásban, hanem ott lennél az egyetemen.” Mirjana felpillantott Angelra. Hosszasan, ellenségesen nézték egymást. „Vagy akarod, hogy én vigyelek a tüntetők közé, a kocsimmal? Ne félj, én merek kockáztatni. Csak mondd, hogy akarod, én elviszlek.” „Nem, nem kell hogy elvigyél”, mondta Mirjana ellenségesen, és maga elé pillantott. „Igazán nem értem, hogy miért vagyok én itt tulajdonképpen.” „Majd én megmondom”, válaszolta Angel egyre élesebben. „Úgy látszik, én jobban tudom. Ugyanazért, amiért én. Nekünk itt a helyünk, téged ugyanúgy megvásároltak, mint engem. Mindkettőnk megvásároltak, csak én becsületes vagyok és bevallom ezt. Ide figyelj, az apám adott nekem kocsit, pénzt, ez igaz. Nekem már semmi közöm sem lenne a tüntetőkhez. Én nem mehetek oda, bár biztos, hogy vannak ott már garmadával hasonszőrűek. Te, te sem mehetsz oda, mert, ide figyelj, én tudom, hogy éppen az én ágyamból keltél fel, amikor felmentünk apám irodájába, hogy elintézzé neked azt a magas ösztöndíjat. Azóta nagylábon élsz, ha jól emlékszem. Nem követelte senki. Nem kényszerített senki”, mondta Angel, és az ablakhoz lépett. „Romlott vagy, Angel, tetőtől talpig romlott”, mondta Mirjana sápadtan. „Nemcsak azt állítod, hogy erkölcselen vagyok, hanem azt is, hogy megvásároltak.” „Igen, pontosan ezt mondtam”, válaszolta Angel, és mereven Mirjanára nézett. Miodrag, aki eddig kényelmetlenül feszengett és zavartan pislogott hol egyikünkre, hol a másikunkra, és észrevehetően sehogy sem tudta feltalálni magát ebben a környezetben, most felállt, sétált egyet a szobában, és Angel elé lépett: „Nincs jogod így beszélni”, mondta neki izgatottan, „az igazság mégis az, hogy az ember megszabadulhat bűneitől. Az igazi bűnös az, aki megmarad annak...” „Az igazság mégis az, hogy mindannyiunkat megvásároltak egy kicsit”, mondta Angel, és széttárta a kezét. „De ez még nem jelenti azt, hogy ne váltsuk meg magunkat”, válaszolta Miodrag lendületesen. „Ah”, legyintett Angel, „ismerem ezt a filozófiát. De sajnós mi már nem tehetünk semmit. Egyszer majd jön egy tisztább áradat, amely szétcsap rajtunk...” Elnevette magát. „De ha még sokáig itt ülsz, akkor te is itt maradsz. Velünk játszod el azt a szerepet, amit nekünk szántak...” „Én mindjárt el is indulok innen”, mondta Miodrag, „de azt gondoltam, itt még lehet értelmesen beszélni.” „Jobb is, ha elmész. Csak megfertőzünk. Es ne hidd”, mondta Angel, és egy percre megállt, tekintete elkomorlyodott, „hogy ellened vagyok. Mindenben igazat adok neked. Hogy mi lesz, az nem is érdekel. Láthatod, hogy becsületes vagyok.” Miodrag felénk nézett. „Én megyek”, mondta határozottan. Ebben a pillanatban berobbant Jasmina és Aszódi. Nevettek. „A parasztok megbolondulnak, ha majd nézik ezeket a lábukat. Vetik majd a keresztet még álmukban is”, mondta Aszódi hahotázva. Jasmina

szétnézett. „No, eldöntöttétek, hogy hová megyünk?”, kérdezte türelmetlenül. „Táncoljunk”, mondta az egyik szőke lány. „Ide figyeljétek, nekem van egy nagyszerű ötletem”, kezdte magyarázni Jasmina. Menjünk, és nézzük meg a tüntetőket. Hátha történik valami érdekes dolog.” „Igen, menjünk, és nézzük meg a tüntetőket”, ismételte meg a szőke lány, aki az imént beszélt. „Szóval akkor megyünk nézni a tüntetőket”, hadarta Jasmina, és ugrálni kezdett. „Hallgass”, kiáltott rá Angel, s kitekintett az utcára. „De miért, mi van veled, Angel, ma este, állandóan csak kiabálsz”, mondta sértődött arckifejezéssel Jasmina. „Azért, mert nem színház az, az nem olyan buli”, mondta Angel, és keserűen elnevette magát, majd Miodrag felé fordult: „No látod, hogy nem való mindenki oda”, mondta keserűen. „De talán neked mégis ott lenne a helyed”, mondta Miodrag elszántan. „Miért?”, kérdezte Angel gyorsan. „Az apád miatt”, válaszolta Miodrag. „Miért?”, kérdezte Angel sürgetőleg. „Mert sokszor a fiúknak kell kijavítani apjuk hibáit.” Angel lesütötte a szemét. „Még nem tudod, hogy ez mekkora frázis, és addig jó, amíg nem tudod”, mondta csendesen. „Akkor menjünk mégis táncolni”, emelte fel a tekintetét az a szőke lány. „Persze, menjünk valahová, csináljunk már valamit, én nem bánom, akármit, csak ne üljünk itt, hagyjuk már az egészet, hisz tönkremegy az egész esténk”, esdekelt Jasmina, és futkározni kezdett egyik embertől a másikig. Miki felállt az egyik kaucsra. „Ide figyeljétek, nekem van egy jó ötletem, játsszunk strip-teaset szexszel.” Jasmina odalépett, és lehúzta a kaucsról. „Elment az eszed”, mondogatta, „valóban elment az eszed.” „Hát nem jobb ezt játszani, mint tüntetni?”, kérdezte tőle Miki. „De jobb, jobb, csak beszéljünk meg valami értelmes tervet.” „Strip-teaset szexszel”, ismételte Miki. „Én megyek”, ismételte meg Miodrag határozottan. Mirjana ránézett. „Jössz?”, kérdezte tőle Miodrag. Mirjana lehajtotta a fejét. „Tudod, Miodrag...”, kezdte, de Miodrag közbevágott. „Itt maradsz?”, kérdezte fájdalmasan. „Ide kényszerítetek”, válaszolta Mirjana bágyadtan. „Nem tehetek semmit, mégis minden késő”, motyogta maga elé. „És senki sem jön?”, kérdezte Miodrag, és végignézett rajtuk. Lehajtottam a fejem. Nem akartam, hogy lássa az arcomat. Valahogy úgy éreztem, hozzám szól, nekem beszél. S nem akartam, hogy bárki is lássa, hogy habozok. Főleg ő ne. Egy pillanatra minden eszembe jutott. Aszódi, amikor mondtam neki, hogy keressük a munkást. Az az arc, az a szem, mint a száraz füge. Hogy is mondta egyszer az a szónok? Az inasok nyolc centiméterrel alacsonyabbak és hét kilóval könnyebbek, mint az ugyanolyan korú gimnazisták. Megrázkódtam. Tudja-e ezt Angel? Biztosan tudja, sokkal jobban, mint én. Ő mondta többször is: hány nőd van, megmondom, ki az apád. Mennyi pénzed van, megmondom, mi az apád. Egy kis öniróniával persze, csakis úgy. „Szóval te sem jössz, Mirjana?”, hallottam Miodrag hangját. Mirjana hallgatott. Megfeszítettem a gondolataimat. A képek a szemem előtt, mint a neorealista filmkockák sorozata. Kitekintettem a pázsitra. A szökőkutak rendszere nem működött már. Néma volt minden, kihalt és szép, még mindig. De nem tudott megnyugtatóni. „Gondolod, Angel, hogy sokáig fogunk még így tétlenkedni? Mit gondolsz, meddig tart az ítélet?”, hallottam Mirjana seppregő hangját. „Lehet, hogy örökre, vagy legalábbis addig, amíg nem történik valami fontos az életünkben, ami erősebb, mint a bűneink”, mondta Angel szárazon, mintha valami közömbös tényről közölt volna. Angel okos, na-

gyon okos, gondoltam magamban, felemeltem a fejem, és szembenéztem Miodraggal.

„Megyek én is”, mondtam neki. „Nem mész hát egyedül”, folytattam. Miodrag megszorította a karom. „Lám, mégsem jöttem hiába”, motyogta maga elé.

Kiléptünk az utcára, és rohanni kezdtünk. Alkonyodott. A friss esti levegő megcsapta az arcom. Keresztülrohantunk a téren, s pár perc múlva már a főutcán voltunk. „Az a jó, hogy messze vagyunk attól a helytől. Akkor mindjárt jobb”, lihegtem. A hatalmas emberáradatban alig tudtunk magunknak utat törni. „Csak ülsz, ülsz, ülsz, és azt hiszed, hipnotizáltak, mindig vársz valamit, de semmi sem következik be”, mosolyogtam magam elé boldogan. A sarki újságárús előtt nagy volt a tolongás. Az emberek kíméletlenül lökdösték, taposták egymást, hogy minél előbb újsághoz jussanak.

„VEGYÉK AZ ESTI LAPOT, VEGYÉK AZ ESTI LAPOT!”, hallottam a rikkancs hangját.

„AZ UTCÁN NEM LEHET MEGOLDANI A PROBLÉMÁKAT.”

„MEG KELL ŐRIZNÜNK HIDEGVÉRÜNKET!”, kiabált átellenben a másik rikkancs.

Én is odafurakodtam, hogy vegyek egy lapot, de Miodrag megrántotta a kezem. „Siessünk”, mondta izgatottan, és elindult előre a tömegben. Követtem. Néha el-eltűnt a szemem elől, erre én még jobban tolakodni kezdtem. Valaki hangosan rámkiabált. Valaki hangosan káromkodni kezdett. Nem néztem sehová, csak előre. Még csak fel sem pillantottam a káromkodók, a kiabálók arcára, csak lestem Miodragot, és futottam utána. Olyan volt ez a kis tér, mint egy pokol. Az ember belezavarodik az áradatba, és sehogy sem tud kiszabadulni belőle. Már-már szédülni kezdtem, a nagy tolakodástól. Úgy éreztem, sohasem jutunk ki innét. Akkor újra megpillantottam Miodragot. Felemelte a kezét, és intett. Ösztönösen az órára pillantottam. Ki tudja, mióta veszteglünk már itt? Csak percek teltek el, de nekem úgy tűnt, hogy órák. Úgy éreztem, hogy körbe-körbe forgunk, céltalanul. Összeszedtem minden erőmet, és tovább törtem magamnak az utat. Miodrag többször is hátrafordult és karjával intett felém. Kapálóztam, akartam mondani, hogy ne rohanjon ennyire, de hiába, semmit sem értett meg, vagy nem akart megérteni semmit. Nem tudom. Legalább tíz percig birkóztunk így a tömeggel. Mindenki sietett valahová, volt, aki moziba ment, volt, aki moziból jött ki, volt, aki találgára sietett, volt, aki csak céltalanul bámulta a kirakatokat, nézegette a kirakatok vonzó világát, mindaddig, amíg a tömeg el nem sodorta ismeretlen irányba, és végül ki nem vetette valamelyik kis mellékutca.

Később megritkult a tömeg, beértem Miodragot, befordultunk az egyetem utcájába, itt már alig volt néhány járőrelő, friss levegő csapta meg az arcomat, összenéztünk Miodraggal, összenevettünk, és futni kezdtünk.

A sarokhoz értünk. A sarkon az egyetem épülete, mint egy úszkös fekete csónok emelkedett ki a különben egyforma magas házak sorából.

Körülötte csönd volt, mély béke honolt.

Megtorpantam. Miodrag még néhány lépést tett, majd megállt ő is, és felém fordult. Elfordítottam a tekintetem. Kémiően néztem a nagy nehéz tölgykapura, mint akit becsaptak, úgy álltam előtte megalázva.

Miodrag rám nézett, és nyelt egyet. Majd hirtelen a kapu elé ugrott, hosszú ujjával dacosan átfogta a kilincset, vállával nekilendült az ajtónak.

Beléptünk. Az előcsarnokban már sötét volt, csak a portásfülkében pislákolgt egy gyöngö villanykörte. Becsuktam magam mögött az ajtót, és nekitámaszkodtam. Miodrag előrement, és a portásfülke elé lépett.

Csönd volt, lélegzetünk sem hallatszott.

Néhány kínos perc múlva csoszogást hallottunk, aztán a lépcsőkön felismertem a sánta portás alakját. Lassan, kényelmesen lépkedett lefelé, és közben fürkészve vizsgálgatott bennünket. Mi csak lehajtottuk a fejünket, és hallgattunk. Biztosak voltunk benne, hogy minden kérdés felesleges már. Olyanok voltunk, mint a gyerekek, akiket megvertek, vagy talán megaláztak.

Miodrag mégis megszólalt.

„Van itt még valaki?“, kérdezte bizonytalanul.

A portás sántikálva elébe lépett, megállt előtte, majd magabiztosan szétnézett az előcsarnokban.

„Nincs“, mondta bosszúsán, és hátat fordított. Az egyik nyitott ablak felé lépett. „Igazán nincs?“, kérdezte Miodrag, némi reménnyel a hangjában. „Nincs itt senki“, ismételte meg a portás hidegen, miközben becsukta az ablakot. Aztán újból Miodrag elé lépett, és széttárta a karját. „Senki“, mondta nyomatékosan, és megállt előtte.

„És nem is volt itt senki, nem volt itt senki egész nap?“, faggatta Miodrag.

„Nem tudom, honnan tudjam én azt“, mondta a portás, és a fülkéje felé indult.

„Elkéstünk“, suttogtam magam elé, és Miodrag mellé léptem. „Menjünk“, mondtam hangosabban.

„De magának okvetlenül tudnia kellene, tudnia kellene, hogy voltak-e itt ma délután, voltak-e itt emberek az imént, magának ezt okvetlenül tudnia kellene“, hajtogatta Miodrag türelmetlenül, és a fülke elé lépett.

Miodrag után ugrottam. „Elkéstünk, hát nem akarsz megérteni, hogy elkéstünk“, hajtogattam idegesen.

„Én nem tudok semmit, kérem, honnan tudjam, hogy mi volt itt az imént, én semmit sem tudok, és engem semmi sem érdekel, ha tudni akarja“, rikácsolta a portás.

„Elkéstünk, elkéstünk“, hajtogattam, és megfogtam Miodrag vállát.

„Igazad van“, mondta Miodrag, és körülnézett.

„Nekem nem kell semmit sem tudnom, nem vagyok köteles itt maguknak magyarázkodni“, folytatta a portás egyre ingerültebben.

Miodrag szembenézett az öreggel, majd elindult balra az egyik keskeny folyosón. Megindultam utána. „Ha nem hisznek nekem, majd meglátják, hiába mennek, úgy sincs itt már senki, hát nem látják, hogy már éjszaka van“, mondta a portás, és erőltetetten felnevetett. Miodrag azonban nem hallgatott rá, hanem ment egyenesen előre, mereven, szikáran a kis keskeny folyosókon. Lassan, bizonyos távolságról követtem. Az egyik kanyarnál fényt vettünk észre. A nagy előadóterem ajtaja nyitva volt még, benn égett a villany.

Beléptünk.

A padokon, a padlón, szétdobált újságok, papírdarabok. Lehajoltam, és a padlóról felemeltem egy újságlapot. Úgy éreztem, hogy még őrzi

az emberi kéz melegét. Csak az imént mehetek el, villant meg a fejemben, a takarítónőknek még nem sikerült rendet teremteniök. Megtántorodtam. Az egyik padhoz vonszoltam magam, és leültem. A padon egy könyvet fedeztem fel. PEDAGÓGIA A MÁSODIK ÉVFOLYAM RÉSZÉRE, írta rajta nagy betűkkel. Lapozgatni kezdtem benne, a betűkre azonban már nem figyeltem. Az oldalakon rajzok, karikatúrák, néhány különös mértani ábra. Mennyit is unatkozott a tulajdonos e könyv fölött, gondoltam magamban. Miodrag eközben a katedrához lépett, és ráhajolt gyöngéden. Szétnézett a teremben és elmosolyodott, mintha legalábbis tele lett volna a terem. Aztán tekintete elkomolyodott, és újra lehajtotta a fejét. Szegény Miodrag! Az imént még olyan volt, mintha álmodott volna. Zavartan a táblára pillantottam. Majdnem üres volt. Fenn a bal sarokban a dátum, egészen lenn pedig néhány félig letörölt női név.

Hallgattunk.

Fel akartam kelni és elmenni. De lábaim megremegtek. Hová menjek, hová, oh? Egyszerre úgy éreztem magam, mintha ketreche kerültem volna. Egy nagy láthatatlan ketreche. Angel biztosan kinevetne, ha megtudná, hogy ide jutottam, ide, ebbe az *üres terembe*. Biztosan azt mondaná, hogy erre is el kell készülnie az embernek. És mit is válaszolnék neki? Semmit. Ez a nagy üres terem úgy elfojtja az emberben a szót, mint a sírógörcs. Nincs és nem maradt más, csak a csendes dadogás. Némán pillantottam fel Miodragra. Hová menjünk, oh, hová? Otthagytam a lugast, otthagytam, elrohantam Miodraggal, és most már nem illik visszamenni. Nem. Lehetetlen oda visszamenni. Elvesztettem azt a reményt, hogy egyszer megnyugodva, bőrömben a béke ízével, húsomban a nyugalom zsibbasztó leheletével végigmenjek a lugas alatt. Az a lugas, az a fű, az a kert, mint a mi időnk nagy vallásos freskója. De elrohantam, és most már nincs jogom bölcsen nézni a rózsát, ha fénye szikrát vet kevélyen. Milyen szépek is azok az öregemberek, akiknek ötven, hatvan év után mégis megadatik, hogy higgadtan kívárhassák a pillanatot, hogy megérinthessék a rózsaszirmát, amikor az legszebb éppen. Jasmina és a többiek biztosan megérik ezt. Igen, ezért szépek ők is, mint a rózsák. De nincs visszatérés. De hová, oh, hová? Ez a terem, így üresen, fagyosan, mint a hideg kés váj a testembe.

Becsuktam a könyvet, és Miodragra pillantottam.

„Megyünk?“, kérdezte elhaló hangon.

Bólintottam.

Kisompolyogtunk, mint a tolvajok.

Amikor kiléptünk, zavartan néztünk egymásra, mintha egymást csaptuk volna be. Kedvem lett volna elbújni, elszaladni, mindegy, hogy hová. Csak az a fontos, hogy ne lásson senki.

„Akkor, találkozunk még?“, kérdezte Miodrag, és kezét nyújtott.

„Igen, találkozunk“, mondtam neki, és megszorítottam a kezét.